

Uvjeti zapošljavanja i radni uvjeti odabranih vrsta rada na platformi

Uvod

Rad na platformi, odnosno usklađivanje ponude i potražnje za plaćenim radom putem internetske platforme, i dalje je relativno rijetko zastupljen oblik rada u EU-u, ali se vrlo brzo razvija. Ta dinamika i sve veći opseg aktivnosti koje se odvijaju na platformi istodobno predstavljaju gospodarske mogućnosti, ali i izazove za postojeće regulatorne okvire.

U ovom je istraživanju utvrđeno 10 uobičajenih vrsta rada na platformi koje obuhvaćaju gotovo sve radnike na platformama u EU-u. Tri su od tih vrsta detaljno razmotrene na temelju razgovora s radnicima na platformama:

- rad na lokaciji koji određuje platforma: radni zadatci namijenjeni niskokvalificiranim radnicima koje dodjeljuje platforma, a izvršavaju se osobno
- rad na lokaciji na inicijativu radnika: radni zadatci namijenjeni niskokvalificiranim do srednjekvalificiranim radnicima, pri čemu se zadatci odabiru i izvršavaju osobno
- rad na internetu na temelju natječaja: radni zadatci namijenjeni visokokvalificiranim radnicima koji se izvršavaju putem interneta, a radnike za njihovo izvršavanje odabire klijent putem natječaja.

U istraživanju se razmatraju uvjeti zapošljavanja i radni uvjeti radnika uključenih u navedene tri vrste rada na platformi, kao i regulatorni okviri koji se primjenjuju za rad na platformi u 18 država članica EU-a.

Kontekst politike

U lipnju 2016. Europska komisija pokrenula je Europski program za ekonomiju suradnje kojim se promiče praćenje kretanja u ekonomiji platformi. U njemu se naglašava da bi ekonomija platformi mogla pridonijeti većem broju inovacija, tržišnom natjecanju i gospodarskom rastu, istodobno uzimajući u obzir potrebu za osiguravanjem poštenih radnih uvjeta i zaštite radnika i potrošača. O tome se raspravlja i u okviru europskog stupa socijalnih prava.

Ključni rezultati

Radni status i pristup socijalnoj zaštiti

Države članice ne reguliraju posebno radni status radnika na platformama. Kao posljedica toga uvjeti platformi određuju njihov radni status, što znači da su radnici često klasificirani kao samozaposleni. To ima znatne posljedice za socijalnu zaštitu: kada bi se smatrali zaposlenicima, plaćanje doprinosa dijelilo bi se s platformom ili klijentom, ali kao samozaposlene osobe oni sami moraju platiti doprinose ili prihvatiti nižu razinu socijalne zaštite. To je posebno važno za radnike kojima je rad na platformi glavni izvor prihoda, što je u pravilu slučaj s radom na lokaciji koji određuje platforma. U nekim su državama članicama u tijeku postupci pred sudom kako bi se ispitalo trebaju li se radnici na platformama smatrati zaposlenicima umjesto samozaposlenim osobama.

Neovisnost i upravljanje vremenom

Podređenost poslodavcu važan je kriterij za sudove pri odlučivanju o tome hoće li se radni odnos razvrstati kao zaposlenje ili samozaposlenje. Radnici koji obavljaju rad na lokaciji koji određuje platforma imaju ograničenu mogućnost upravljanja svojim radnim vremenom i organizacijom rada. Osim toga, platforma nadzire njihov rad. Suprotno tomu, radnici koji obavljaju rad na lokaciji na vlastitu inicijativu ili rad na internetu na temelju natječaja sami određuju kada i kako će raditi.

Zarada i oporezivanje

Za većinu je radnika rad na platformi dodatni posao. Glavni je posao nekih radnika koji rade na lokaciji, ali nije glavni izvor prihoda nijednog od ispitanih radnika angažiranih za izvršavanje radnih zadataka putem interneta na temelju natječaja.

Zarada od većine vrsta rada na platformi varira. Rad na lokaciji koji određuje platforma plaća se po satu, po zadatku ili se zarada ostvaruje kao kombinacija tih dvaju oblika plaćanja, dok zarada od rada na internetu na temelju natječaja ovisi o ishodu natječaja. Rad na lokaciji na inicijativu radnika osigurava najpredvidljiviju zaradu jer radnici mogu postaviti vlastite uvjete i u velikoj mjeri odrediti svoje radno vrijeme.

Mnogi radnici na platformama nisu sigurni u pogledu poreznog tretmana njihovih prihoda. Brojni su sudionici u istraživanju naveli da izbjegavaju prelaženje pragova zbog kojih bi bili obuhvaćeni manje povoljnim sustavom oporezivanja.

Vještine, osposobljavanje i izgledi

Radnici koji obavljaju obje vrste rada na lokaciji obično su prekvalificirani za radne zadatke koje izvršavaju. S druge strane, većini radnika koji sudjeluju u složenim natjecajima za rad putem interneta potrebne su sveučilišne diplome.

Platforme rijetko osiguravaju osposobljavanje. Osposobljavanje se uglavnom pruža u okviru rada na lokaciji koji određuje platforma te je usmjereno na upotrebu aplikacije platforme ili, u slučaju prometnih platformi, na sigurnu vožnju. Mnogi se radnici, koji rade na lokaciji na vlastitu inicijativu i radnici angažirani za rad putem interneta na temelju natječaja, osposobljavaju sami, s pomoću internetskih izvora.

Među radnicima u sve tri vrste rada na platformi postoje oni koji svoj posao shvaćaju kao odskočnu dasku za pronalazak zaposlenja na tradicionalnom tržištu rada.

Predstavljanje

Većina radnika na platformama nema predstavnika. Razlog za to je činjenica da je većina njih samozaposlena, a pripadnici te skupine obično rjeđe imaju predstavnike od onih iz skupine zaposlenika. Međutim, radnike koji na lokaciji izvršavaju radne zadatke koje određuje platforma sve češće predstavljaju sindikati ili oni pokreću vlastite inicijative. Dosad su inicijative koje su pokrenuli radnici imale ograničen uspjeh u osiguravanju boljih radnih uvjeta. Radnici koji obavljaju rad na lokaciji na vlastitu inicijativu ili rad na internetu na temelju natječaja nemaju potrebu za predstavljanjem.

Pokazatelji politike

- Nepostojanje općeg i zajedničkog razumijevanja rada na platformi od strane tvorca politika, socijalnih partnera i drugih stručnjaka iz cijelog EU-a dovodi do nedostatka usporedivih podataka, što komplicira raspravu o politikama. Donošenjem zajedničke operativne definicije olakšalo bi se praćenje kretanja i pridonijelo pojednostavnjenju rasprave o politikama.

- Praćenje kretanja u ekonomiji platformi sve je važnije zbog brzog rasta broja platformi i s njima povezanih radnika te promjenjivih poslovnih modela. Podatke o radu na platformi trebalo bi uključiti u službene statistike EU-a i nacionalne statistike, uključujući podatke o radnim uvjetima i uvjetima zapošljavanja u različitim vrstama rada na platformi i o dugoročnim izgledima radnika.
- Kada je riječ o mjerama politike, trebala bi se uzeti u obzir heterogenost radnih uvjeta i uvjeta zapošljavanja u različitim vrstama rada na platformi kako bi se osigurala svrhovitost mjera, a ne primjenjivati univerzalni pristup čija je upotreba ograničena u pogledu postupanja s takvom raznolikom pojavom. Osim toga, mjere bi trebale prvenstveno biti usmjerene na veće platforme radi pružanja podrške zdravom tržišnom natjecanju i inovacijama kod novih platformi.
- Potrebno je prepoznati i heterogenost ekonomije platformi u okviru rasprava o radnom statusu radnika i u okviru napora za njegovo uređenje. Možda će biti potrebno nacionalnim zakonodavstvom pojasniti definicije zaposlenika i samozaposlenih radnika i ojačati provedbu kako ne bi došlo do pogrešnog razvrstavanja, posebno kad je riječ o radu na lokaciji koji određuje platforma.
- Trebalo bi poticati uspostavu mehanizama rješavanja sporova kako bi se osiguralo da se upotrebom algoritama i nedostatkom lokalne prisutnosti platforme radnici ne stavljaju u nepovoljan položaj. To je posebno problematično kada je riječ o radu na lokaciji koji određuje platforma i radu na internetu na temelju natječaja.
- Sustavi ocjenjivanja trebali bi biti poštenu, transparentni i prenosivi u različite platforme kako bi se radnicima omogućilo da djeluju na više platformi i kako bi se osigurala jednake mogućnosti.
- Brojni radnici na platformama troše mnogo vremena na potragu za radnim zadacima, a za to vrijeme ne dobivaju naknadu. Poboljšanjem informacija o zadacima ponuđenima na platformi moglo bi se pomoći radnicima da izbjegnju trošenje vremena na obavljanje besperspektivnih zadataka.
- Države članice mogle bi poticati sudjelovanje u ekonomiji platformi u svrhu dodatne zarade jednostavnim poreznim pravilima za radnike. Takav bi potez pomogao učiniti zakonitom prethodno neprijavljenu zaradu te bi mogao potaknuti nove gospodarske aktivnosti.

Dodatne informacije

Izvešće *Uvjeti zapošljavanja i radni uvjeti odabranih vrsta rada na platformi* dostupno je na <https://eurofound.link/ef18001>

Voditelj istraživanja: Irene Mandl

information@eurofound.europa.eu